

Historia Slavorum Occidentis
2024, R. 14, nr 2 (41)
ISSN 2084-1213
DOI: 10.15804/hso240210

List otwarty dr. Serhija Humennego w odpowiedzi na recenzję dr. Piotra Olechowskiego

Шановні представники Редакції «Historia Slavorum Occidentis» та видавництва «Adam Marszałek»!

Дякую Вам за, обмежену в часі, але все ж можливість відповісти цим відкритим листом на невинуватену критику з боку др. **Piotr Olechowski**.

У Вашому журналі «**Historia Slavorum Occidentis**» вийшла стаття «**„Przez zieloną granicę do raję”, czyli kilka uwag o książce Serhija Humennego „Uchodźcy. Nielegalne przekraczanie granicy polsko-sowieckiej w latach 1918–1939»** де автор Piotr Olechowski підозрює мене у самоплагіаті (він навіть виніс це твердження у ключові слова). Хочу Вас запевнити у невинуватеності припущень автора навівши свою відповідь на його статтю.

Хай дарує мені читач не науковий стиль оповіди викликаний потребою вкластися до тижневого дедлайну, який люб'язно надала мені Редакція «**Historia Slavorum Occidentis**», за що я їм безмірно вдячний. Запевняю, усі мої аргументи наведені в цьому відкритому листі, міститимуть посилання на джерела, а також місця де в тексті статті містяться певні твердження, які будуть заперечуватися. Коли я дізнався про вихід рецензії на свою маленьку науково-популярну польськомовну монографію, то з нетерпінням сів її читати аби виписати слушні зауваги автора статті. Проте, чим далі заглиблювався в його текст, тим менше знаходив там інформації по темі монографії, а останній підрозділ своєї статті автор взагалі чомусь вважав за потрібне присвятити мені. Саме до цього розділу я найчастіше звертатимусь, оскільки він містить цілий ряд непідтверджених даних та умовиводів на основі яких автор робить свої висновки, що часто не відповідають дійсності.

Розпочну з того, що рукопис моєї дисертаційної роботи «**Нелегальні міграційні процеси на польсько-радянському кордоні (в адміністративних межах УСРР/УРСР) у 1921–1939 рр.**» захищений 15 грудня 2021 року, тобто

до видання польськомовної монографії (рецензію на яку власне і хотів написати др. Piotr Olechowski) та фактично не може вважатися плагіатом з неї. Перекона-тися у даті захисту можна за посиланням на офіційних ресурсах Міністерства освіти України, в обліковій картці дисертаційної роботи¹.

Вищевказана дисертація і моя польськомовна монографія „**Uchodźcy. Nielegalne przekraczanie granicy polsko-sowieckiej w latach 1918–1939**” (2022 р.) різні, оскільки основу монографії становить текст попередньої магістерської роботи 2017 року – „**Nielegalne przekraczanie granicy sowiecko-polskiej w latach 1921–1939**”².

Моя українська монографія «**Збручанський кордон (1921–1939): незаконна міграція, контрабанда та шпигунство: монографія**» вийшла у вересні 2022 р.³ та є більшою навіть за об’ємом від польськомовної „**Uchodźcy. Nielegalne przekraczanie granicy polsko-sowieckiej w latach 1918–1939**” (об’єм української монографії – 263 сторінки, польськомовної – 166 сторінок), що однозначно натякає на те, що вони різні за обсягом матеріалу⁴. Також, на момент виходу україномовної монографії, я ще не знав чи вийшла польська монографія на основі магістерської (*наголошую, магістерської, а не докторської, тому тут також немає жодного самоплагіату*). Я не приховую, а навіть наголошую, у вступі, що українська (*увага, не польська*) монографія є моєю дисертаційною роботою (нагомість автор статті стверджує, що я приховую цей факт – *дивіться сторінки 263, 265 статті др. Piotra Olechowskiego*). Її видання було викликане моїм бажанням познайомити українського читача з результатами свого дослідження та потребою зберегти напрацювання в умовах бойових дій 2022 р. Видання монографії за результатами захисту в Україні не вважається самоплагіатом, тому, тут автор статті відверто лукавить. Наводжу для прикладу «Ре-

¹ Облікова картка дисертації міститься за посиланням: <https://dir.ukrintei.ua/view/okd/fa2ea0e73ef009319fd4b81d1a48ecb9> [dostęp: 17.06.2024].

² S. Humennyi, *Nielegalne przekraczanie granicy sowiecko-polskiej w latach 1921–1939*, Czestochowa, 2017. 107 s.

³ Профіль монографії «Збручанський кордон (1921–1939): незаконна міграція, контрабанда та шпигунство: монографія»: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullw&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=I=&S21COLORTERMS=0&S21STR=BA858107 [dostęp: 17.06.2024].

⁴ Гуменний С., Збручанський кордон (1921–1939). Незаконна міграція, контрабанда та шпигунство. Корсунь-Шевченківський, 2022, 263 с.; Humennyj S., *Uchodźcy. Nielegalne przekraczanie granicy polsko-sowieckiej w latach 1918–1939*, Warszawa 2022, s. 166.

комендації для авторів монографій, що подаються на отримання грифу Вченої Ради університету» Національного університету «Київський політехнічний інституту» імені Ігоря Сікорського, де прямо вказано, що «як правило, монографія має базуватися на вже опублікованих статтях автора (авторів), захищених кандидатських/докторських дисертацій»⁵. Доречі, в україномовній монографії та дисертації містяться згадки про доробок науковиці Лени Бортник, натомість автор статті стверджує, що я не знайомий з її роботами (*сторінка 256 статті*)⁶, відповідно я не можу стверджувати, що він читав мої роботи.

Про вихід польської монографії мені стало відомо у грудні 2022 року. Українська та польська монографії відрізняються за обсягом (повторюся – 263 та 166 сторінок відповідно), структурою та самими текстами, врешті, мовою видання. Паперові примірники моєї україномовної монографії доступні в бібліотеках України і Польщі, тому всі бажаючі можуть порівняти їх зміст із змістом польськомовної монографії та переконатися в недостатній обґрунтованості твердження автора статті про їх ідентичність (*сторінки 263, 265 статті* – тут і далі в дужках я наводитиму сторінки де автор статті вказує певні твердження)⁷. Звичайно, я використовую у тексті обох монографій багато однакових історичних фактів та кейсів окремих випадків міграції чи контрабанди, посилаюся на багато однакових архівних джерел, проте це викликано тим, що обидві книги є різними етапами одного, тривалого дослідження здійсненого одним науковцем.

Також автора статті непокоїть назва моєї польськомовної монографії **„Uchodźcy. Nielegalne przekraczanie granicy polsko-sowieckiej w latach 1918–1939”**, яка є витвором редакторської роботи та рекомендації рецензентів, а не лише моїм власним баченням, тому я не можу коментувати це. Також хотів би наголосити, що текст польської монографії написаний мною, Сергієм Гуменним – людиною, яка не розмовляє в побуті польською, тому природно може припускатися помилка. Окрім цього якість перекладу книги з української не може повністю залежати від мене. Також я здійснював оформлення монографії згідно з українськими зразками, що безумовно може утруднювати розуміння

⁵ Посилання: <https://science.kpi.ua/rekomendatsiyi-dlya-avtoriv-monografij-shho-podayutsya-na-otrimannya-grifu-vchenoyi-radi-natsionalnogo-tehnicznego-universitetu-ukrayini-kiyivskij-politehnicnij-institut-imeni-igorya-sikorskogo/> [доступ: 17.06.2024]. Як Ви можете переконатися підготовка монографії з дисертації не є самоплагіатом.

⁶ Olechowski Piotr. «„Przez zieloną granicę do raję”, czyli kilka uwag o książce Serhija Humennego „Uchodźcy. Nielegalne przekraczanie granicy polsko-sowieckiej w latach 1918–1939». *Historia Slavorum Occidentis*, 2024, R. 14, nr 2 (41). S. 256.

⁷ Olechowski P. «„Przez zieloną granicę do raję...». S. 263, 265.

польського читача, але вважаю, що українському науковцю можна пробачити такий огріх. Автор статті вказує на неправильність назв українських архівів (*сторінка 258 статті*) ґрунтуючись лише на своєму власному баченні, оскільки українські архіви мають офіційні назви лише українською та англійською мовами, а я, як носій української мови здійснював цей переклад самостійно та вказав усі вихідні дані цих установ, що дозволяє безпомилково їх ідентифікувати (оскільки інших державних архівів, окрім згаданих мною, в конкретних областях України навіть просто немає). Також прошу автора статті звернути увагу на те, що нумерація фондів українських архівів є фактично незмінною з 1990-х рр. (*сторінка 264 статті*), а у випадку їх зміни вони фіксуються у встановленому порядку⁸, тому його занепокоєння з приводу втрати нумерації є зайвими – відповідно також вважаю, суб'єктивною думкою автора статті, звинувачення у навмисному неправильному оформленні посилань на архівні джерела.

Також хочу зауважити, що я не називаю в тексті монографії період перебування земель заходу України та Білорусі у складі Другої Речі Посполитої «окупацією», як стверджує автор на *сторінці 259 своєї статті*. Це лише власна думка др. Piotr Olechowski.

Безумовно вдячний автору статті за високу оцінку моєї багаторічної роботи над досліджуваною темою. Вдячний йому за безпрецедентну увагу до моєї скромної монографії, що є власне магістерською зразка 2017 року з достатньо вагомими доповненнями. Проте, припущення Пана Piotr Olechowski про те, що я здійснюю самоплагіат, ґрунтуються лише на власній думці цього автора. Він не наводить у статті випадків «самоплагіату» між дисертацією та польськомовною монографією, натомість вказує що вони однакові без підтвердження. Також він ігнорує варіативність перекладу з польської на українську та навпаки. Автор статті вважає (*сторінка 264 його статті*) навіть назви дисертаційного дослідження «**Нелегальні міграційні процеси на польсько-радянському кордоні (в адміністративних межах УСРР/УРСР) у 1921–1939 рр.**» та монографії «**Uchodźcy. Nielegalne przekraczanie granicy polsko-sowieckiej w latach 1918–1939**» однаковими, хоча неозброєним оком видно різницю. В статті міститься багато безпідставних домислів автора, наприклад, він вважає, що правильний переклад „Świdzki” (*сторінка 260 статті*), хоча, я оперуючи

⁸ З актуальною інструкцією «Облік документів у державних архівах України: Інструкція /Укрдержархів. УНДІАСД (схвалено Протокол засідання Науково-методичної комісії Укрдержархіву 29 грудня 2014 р. № 4)» можна ознайомитися за посиланням: <https://undiasd.archives.gov.ua/doc/instr-oblik-doc.pdf> [dostęp: 17.06.2024].

архівними документами вживав у тексті навмисне форму прізвища „Swiderski”, оскільки вона вживається в справі про згадану особу⁹. Також при перекладі назви газети „Podilskij Holos” („Подільський Голос”, сторінка 260 статті), міста Волочиск та історичної назви міста Проскурів я використовував транслітерацію, а не дослівний переклад – у монографії не вказано, що я буду вживати лише польські назви в точному перекладі, тому таке виправлення дефініцій є особистим смаком автора статті.

Також автор статті наводить неправдиві відомості, коли каже, що я захистив магістерську роботу в Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie у 2019 році (сторінка 261 статті). Насправді робота захищена ще 2017 року. Окрім цього, у магістерській роботі наявний окремий розділ, якого немає ні в польськомовній монографії (2022 року), ні в дисертації (2021 року): „**Metody badania nielegalnej migracji na sowiecko-polskiej granicy w programie przedmiotu historia Ukrainy dla uczniów 10 klasy**”, а також відмінна структура та наповнення інших частин тексту¹⁰. Проте автор статті цього «не помічає». Додатковим свідченням неправдивої інформації автора статті, служить той факт, що моя магістерська була нагороджена у конкурсі XII edycji Konkursu im. Władysława Pobóg-Malinowskiego na Najlepszy Debiut Historyczny Roku w zakresie historii najnowszej, в умовах якого вказано, що на конкурс приймалися лише роботи захищені з **1 жовтня 2017 по 31 жовтня 2018 року**¹¹ Отже, захистити у 2019 році магістерську роботу, я ніяк не міг. Це одразу руйнує усю вигадливу концепцію автора статті про послідовний самоплагіат. Закрадаються думки, що ця плутанина створена навмисно аби вибудувати струнку схему потрібну автору статті.

Автор статті припускає, що я не проінформував членів вченої ради по присудженню диплома доктора філософії про захист магістерської у Польщі (сторінка 262 статті). Можу його запевнити, що комісія була з цим ознайомена, що зафіксовано у відеозаписі захисту роботи, а також згадка про польськомовну магістерську роботу є у вступі моєї докторської дисертації (сторінка 20 дисертації)¹². Якщо автор статті не помітив цієї згадки (яка до речі в тексті дисерта-

⁹ ДАТО, ф. 287, оп. 1, спр. 120, арк 5–6.

¹⁰ S. Humennyi, *Nielegalne przekraczanie granicy sowiecko-polskiej w latach 1921–1939*, Częstochowa, 2017. 107 s.

¹¹ Najlepszy Debiut Historyczny Roku w zakresie historii najnowszej. Посилання: <https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/74755,Rozstrzygnięcie-XII-edycji-Konkursu-im-Wladyslawa-Pobog-Malinowskiego-na-Najleps.html> [dostęp: 17.06.2024].

¹² Гуменний С., Нелегальні міграційні процеси на польсько-радянському кордо-

ції не єдина), то чи може він стверджувати про самоплагіат моїх праць? Адже ознайомився він з ними не достатньо уважно та поверхово...

Також, наприкінці, хочу зауважити, що досліджуючи нелегальні міграції з 2013 року, я природно допускав (і нажаль, допускати му) помилки, багаторазово повертався до розгляду вже ніби опрацьованих кейсів нелегальної міграції та контрабанди на польсько-радянському кордоні, аби доповнити ці матеріали новими даними, що знаходилися в процесі архівної роботи та досліджень взагалі. Якщо доповнення і виправлення власного дослідження автор статті вважає самоплагіатом, то хай звинувачує у ньому всіх істориків, що проводять багаторічні дослідження і бодай двічі поверталися до опрацювання одного і того ж архівного документу. Мені прикро, що конструктивна критика хиб моєї монографії не займає у статті перше місце. Я беру на себе зобов'язання у продовженні свого дослідження максимально врахувати ті конструктивні елементи, що є в другому підрозділі статті (окрім, звичайно, «виправлення» джерел на свій смак, приклади якого автор статті нам демонстрував у кейсі прізвищ та топоніміки). Проте рішуче не сприймаю висновків автора про уявний самоплагіат моїх робіт. Також мене дивує думка автора статті, що ціла когорта науковців причетних до моїх кваліфікаційних робіт, журі поважних конкурсів та вчена рада не аналізували мої роботи та не вивчала обставини їх створення.

Звертаючи увагу на усі вищевказані неправдиві та неточні відомості (а це нагадаю, повторюване неправильне датування захисту магістерської роботи, вільне трактування умов конкурсу де вона була однією з переможниць, ігнорування різного об'єму та наявності цілих різних розділів у моїх роботах, слабке або повністю відсутнє ознайомлення автора статті із текстом моєї дисертації, необґрунтовані припущення про приховування мною фактів захисту магістерської та виходу монографії у Польщі), вважаю, що стаття др. Piotr Olechowski не цілком відповідає науковій етиці, є тенденційною, містить невинуваті підозри у самоплагіаті та шкодить репутації Вашого видання. Емоційні судження автора статті вказані наприкінці її тексту є відверто зайвим для публікації наукового характеру. Проте, я погоджуюся із думкою шановної Редколегії в необхідності залишити статтю др. Piotr Olechowski у журналі із додаванням моєї відповіді. Шановний читач може пройти по всіх покликаннях, зокрема за лінками офі-

ні (в адміністративних межах УСРР/УРСР) у 1921–1939 рр., Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису, Київ 2021, с. 20, https://chtyvo.org.ua/authors/Humennyi_Serhii/Nelehalni_mihratsiini_protsesty_na_polsko-radianskomu_kordoni_v_administratyvnykh_mezhakh_USRRURSR_u/ [dostęp: 17.06.2024].

ційної документації, які я надаю у листі і побачити, що вони заперечують твердження та припущення наведені у статті др. Piotr Olechowski. Тож висновки за Вами шановні читачі.

З повагою, Сергій Гуменний

Szanowni przedstawiciele Redakcji „Historia Slavorum Occidentis” i Wydawnictwa „Adam Marszałek”!

Dziękuję za ograniczoną czasowo, ale jednak możliwość ustosunkowania się niniejszym listem otwartym do nieuzasadnionej krytyki ze strony doktora Piotra Olechowskiego¹³.

W Waszym czasopiśmie „**Historia Slavorum Occidentis**” ukazał się artykuł «**„Przez zieloną granicę do raję”, czyli kilka uwag o książce Serhija Humennego „Uchodźcy. Nielegalne przekraczanie granicy polsko-sowieckiej w latach 1918–1939”**» , gdzie autor Piotr Olechowski zarzuca mi autoplagiat (nawet ujął to twierdzenie w słowa kluczowe). Pragnę zapewnić, udzielając odpowiedzi na jego artykuł, że przypuszczenia autora są nieuzasadnione.

Z góry przepraszam czytelnika za nienaukowy styl mojej narracji, który spowodowany koniecznością dotrzymania tygodniowego terminu, jaki łaskawie przekazała mi Redakcja „Historia Slavorum Occidentis”, za co jestem Redakcji niezmiernie wdzięczny. Zapewniam, że wszystkie moje argumenty przedstawione w tym liście otwartym będą zawierały odniesienia do źródeł, a także miejsca, w których w tekście artykułu znajdują się pewne stwierdzenia, którym zaprzeczamy. Kiedy dowiedziałem się o wydaniu recenzji mojej niewielkiej, polskojęzycznej monografii popularnonaukowej, z zapalem zasiadłem do jej lektury, aby zapisać trafne uwagi autora. Im jednak głębiej zagłębiałem się w jego tekst, tym mniej znajdowałem w nim informacji na temat monografii i z jakiegoś powodu autor uznał za konieczne poświęcić mi ostatnią część swojego artykułu. To właśnie do tego fragmentu będę się najczęściej odwoływał, gdyż zawiera on szereg niepotwierdzonych danych i wniosków, na podstawie których autor wyciąga wnioski, często nie mające nic wspólnego z rzeczywistością.

Zacznę od tego, że rękopis mojej pracy doktorskiej pt. **„Неlegalні міграційні процеси на польсько-радянському кордоні (в адміністративних межах УСРР/УРСР) у 1921–1939 рр.”** obroniony w dniu 15 grudnia 2021 r., czyli przed

¹³ W przypadku niejasności w tłumaczeniu proszę traktować ukraińską wersję listu otwartego jako wersję podstawową.

publikacją polskojęzycznej monografii (recenzje, którą właściwie chciał napisać dr Piotr Olechowski) i de facto nie może być uznawany z niej za plagiat. Datę obrony można sprawdzić, odwołując się do oficjalnych zasobów Ministerstwa Oświaty Ukrainy, w karcie sprawozdania rozprawy doktorskiej¹⁴.

Wspomniana rozprawa doktorska i moja polskojęzyczna monografia „**Uchodźcy. Nielegalne przekraczanie granicy polsko-sowieckiej w latach 1918–1939**” (2022) są odmienne, gdyż monografia opiera się na tekście poprzedniej pracy magisterskiej z 2017 r. – „**Nielegalne przekraczanie granicy sowiecko-polskiej w latach 1921–1939**”¹⁵.

Moja ukraińska monografia „**Збручанський кордон (1921–1939): незаконна міграція, контрабанда та шпигунство: монографія**” ukazała się we wrześniu 2022 roku¹⁶ i ma jeszcze większą objętość niż polskojęzyczna „Uchodźcy. Nielegalne przekraczanie granicy polsko-sowieckiej w latach 1918–1939” (objętość monografii ukraińskiej – 263 strony, monografii polskiej – 166 stron), co wyraźnie wskazuje na fakt, że różnią się one ilością materiału¹⁷. Również w chwili wydawania monografii ukraińskiej nie wiedziałem jeszcze, czy wydano polską monografię na podstawie pracy magisterskiej (*podkreślam, magisterskiej, a nie doktoratu, więc nie ma tu samoplagiatu*). Nie ukrywam, a nawet podkreślam we wstępie, że ukraińska (*uwaga, nie polska*) monografia jest moją pracą doktorską (*wręcz przeciwnie, autor artykułu twierdzi, że ukrywam ten fakt – proszę zobaczyć na stronie 263, 265 recenzji dr. Piotra Olechowskiego*). Jej opublikowanie było spowodowane moją chęcią zaznajomienia ukraińskiego czytelnika z wynikami moich badań oraz koniecznością utrwalenia mojej pracy w warunkach działań wojennych w roku 2022. Publikacja monografii opartej na wynikach obrony doktoraty na Ukrainie nie jest uważana za samoplagiat, zatem autor artykułu tutaj nie mówi prawdę. Jako przykład

¹⁴ Облікова картка дисертації міститься за посиланням: <https://dir.ukrintei.ua/view/okd/fa2ea0e73ef009319fd4b81d1a48ecb9> [dostęp: 17.06.2024].

¹⁵ S. Humennyi, *Nielegalne przekraczanie granicy sowiecko-polskiej w latach 1921–1939*, Czeŝstochowa, 2017. 107 s.

¹⁶ Profil monografii «Збручанський кордон (1921–1939): незаконна міграція, контрабанда та шпигунство: монографія»: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullw&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=I=&S21COLORTERMS=0&S21STR=BA858107 [dostęp: 17.06.2024].

¹⁷ С. Гуменний, *Збручанський кордон (1921–1939). Незаконна міграція, контрабанда та шпигунство*. Корсунь-Шевченківський, 2022, 263 с.; S. Humennyj S., *Uchodźcy. Nielegalne przekraczanie granicy polsko-sowieckiej w latach 1918–1939*, Warszawa 2022, s. 166.

przytaczam „Zalecenia dla autorów monografii przedkładanych do zatwierdzenia Radzie Naukowej Uniwersytetu” Narodowego Uniwersytetu „Politechnika Kijowska” imienia Ihora Sikorskiego, które wprost stwierdzają, że „co do zasady monografia powinna opierać się na opublikowanych już artykułach autora (autorów), obronionych pracach kandydackich/doktorskich”¹⁸. Notabene, w ukraińskojęzycznej monografii i rozprawie doktorskiej znajdują się odniesienia do prac Leny Bortnyk, ale autor artykułu twierdzi, że nie znam jej twórczości (*str. 256 artykułu*¹⁹), więc nie mogę twierdzić, że przeczytał moje prace.

O wydaniu polskiej monografii dowiedziałem się w grudniu 2022 r. Monografie ukraińskie i polskie różnią się objętością (powtarzam – odpowiednio 263 i 166 stron), strukturą i samymi tekstami, wreszcie językiem publikacji. Papierowe egzemplarze mojej ukraińskojęzycznej monografii są dostępne w bibliotekach Ukrainy i Polski, zatem każdy, kto chce, może porównać ich treść z treścią monografii polskojęzycznej i upewnić się, że oświadczenie autora artykułu o ich pełnej podobności jest niewystarczająco uzasadnione (*str. 263, 265 artykułu – tu i ówdzie w nawiasach wskażę strony, na których autor artykułu wskazuje pewne stwierdzenia*)²⁰. Oczywiście w tekście obu monografii wykorzystuję wiele tych samych faktów historycznych i przypadków poszczególnych migracji czy przemytu, odwołuję się do wielu tych samych źródeł archiwalnych, ale wynika to z faktu, że obie książki są na różnych etapach z tych samych, długotrwałych badań prowadzonych przez tego samego naukowca.

Autora artykułu niepokoi także tytuł mojej polskojęzycznej monografii **„Uchodźcy. Nielegalne przekraczanie granicy polsko-sowieckiej w latach 1918–1939”**, która jest efektem prac redakcyjnych i zaleceń recenzentów, a nie tylko mojej własnej wizji, dlatego nie mogę jej komentować. Pragnę również podkreślić, że tekst monografii języka polskiego został napisany przeze mnie, Serhija Humenego, osobę, która na co dzień nie mówi po polsku, więc naturalnie mogą się zdarzyć pomyłki. Poza tym jakość tłumaczenia książki z języka ukraińskiego nie może

¹⁸ Link: <https://science.kpi.ua/rekomendatsiyi-dlya-avtoriv-monografij-shho-podayut-sya-na-otrimannya-grifu-vchenoyi-radi-natsionalnogo-tehnichnogo-universitetu-ukrayini-kiyivskij-politehnihnij-institut-imeni-igorya-sikorskogo/> [dostęp: 17.06.2024]. Więc możecie upewnić się, że przygotowanie monografii z pracy dyplomowej nie jest autoplagiatem.

¹⁹ Olechowski Piotr. «„Przez zieloną granicę do raję”, czyli kilka uwag o książce Serhija Humenego „Uchodźcy. Nielegalne przekraczanie granicy polsko-sowieckiej w latach 1918–1939”». *Historia Slavorum Occidentis*, 2024, R. 14, nr 2 (41). S. 256.

²⁰ Olechowski P. «„Przez zieloną granicę do raję...». S. 263, 265.

zależać wyłącznie ode mnie. Monografię zaprojektowałem także na wzór ukraiński, co z pewnością może utrudnić zrozumienie polskiemu czytelnikowi, ale uważam, że ukraińskiemu naukowcowi można wybaczyć taki błąd. Autor artykułu wskazuje na błędność nazw archiwów ukraińskich (*str. 258 artykułu*) opierając się wyłącznie na własnej wizji, gdyż archiwa ukraińskie mają oficjalne nazwy tylko w języku ukraińskim i angielskim, a ja, jako native speaker języka ukraińskiego, sam wykonałem to tłumaczenie i wskazałem wszystkie dane źródłowe tych instytucji, co pozwala na ich jednoznaczną identyfikację (ponieważ w konkretnych regionach Ukrainy po prostu nie ma innych archiwów państwowych, poza tymi, które wymieniłem). Proszę także autora artykułu o zwrócenie uwagi na fakt, że numeracja zasobu archiwów ukraińskich od lat 90. XX w. praktycznie nie ulega zmianie (*strona 264 artykułu*), a w przypadku jej zmiany ustala się ją w ustalonym porządku²¹, zatem jego obawy o utratę numeracji są niepotrzebne – w związku z tym zarzut celowo nieprawidłowego formatowania linków do źródeł archiwalnych również uważam za subiektywną opinię autora artykułu.

Pragnę także zaznaczyć, że w tekście monografii okres pobytu ziem zachodniej Ukrainy i Białorusi w ramach II Rzeczypospolitej nie nazywam „okupacją”, jak twierdzi autor na stronie 259 jego artykułu. Jest to wyłącznie opinia dr. Piotra Olechowskiego.

Jestem zdecydowanie wdzięczny autorowi artykułu za wysoką ocenę mojej wieloletniej pracy nad badanym tematem. Jestem mu wdzięczny za bezprecedensowe zainteresowanie moją skromną monografią, która jest w rzeczywistości pracą magisterską z 2017 roku z dość istotnymi uzupełnieniami. Jednakże przypuszczenia Pana Piotra Olechowskiego, że popełniam autoplagiat opierają się wyłącznie na własnej opinii tego autora. W artykule nie przytacza przypadków „autoplagiatu” pomiędzy rozprawą a polskojęzyczną monografią, zamiast tego wskazuje bez potwierdzenia, że są one tożsame. Pomija także zmienność przekładu z polskiego na ukraiński i odwrotnie. Autor artykułu rozważa (*strona 264 artykułu*), że nawet tytuł rozprawy doktorskiej „**Нелегалні міграційні процеси на польсько-радянському кордоні (в адміністративних межах УСРР/УРСР) у 1921–1939 рр.**” oraz monografie „**Uchodźcy. Nielegalne przekraczanie granicy polsko-sowieckiej w latach 1918–1939**” są takie same, choć gołym okiem widać różnicę. W artykule zawarto wiele

²¹ З актуальною інструкцією «Облік документів у державних архівах України: Інструкція /Укрдержархів. УНДІАСД (схвалено Протокол засідання Науково-методичної комісії Укрдержархіву 29 грудня 2014 р. № 4)» можна ознайомитися за посиланням: <https://undiasd.archives.gov.ua/doc/instr-oblik-doc.pdf> [dostęp: 17.06.2024].

bezpodstawnych domysłów autora, np. uważa on, że poprawne tłumaczenie brzmi „Świderski” (*str.* 260 *artykułu*), choć pracując z dokumentami archiwalnymi celowo użyłem formy nazwiska „Świderski” w tekście, gdyż jest on używany w przypadku wspomnianej osoby²². Również przy tłumaczeniu nazwy gazety „Podolskij Holos” (ukr. „Подільський Голос”, *strona* 260 *artykułu*), miasta Wołoczysk i historycznej nazwy miasta Proskurów użyłem transliteracji, a nie tłumaczenie dosłowne – w monografii nie określono, że w dokładnym tłumaczeniu będę używał wyłącznie polskich nazw, dlatego taka korekta definicji jest kwestią osobistego gustu autora artykułu.

Również autor artykułu podaje nieprawdziwą informację twierdząc, że pracę magisterską ja obronił w Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie w 2019 r. (*strona* 261 *artykułu*). Lecz naprawdę praca była obroniona w 2017 roku. Dodatkowo w pracy magisterskiej znajduje się odrębny rozdział, którego nie ma w polskojęzycznej monografii (2022) ani w rozprawie doktorskiej (2021): „**Metody badania nielegalnej migracji na sowiecko-polskiej granicy w programie przedmiotu historia Ukrainy dla uczniów 10 klasy**”, a także inną strukturę i zawartość pozostałych części tekstu. Jednak autor artykułu „nie zauważa” tego. Dodatkowym dowodem na nieprawdziwość informacji autora jest fakt, że moja praca magisterska została nagrodzona w XII edycji Konkursu im. Władysława Pobóg-Malinowskiego na Najlepszy Debiut Historyczny Roku w zakresie historii najnowszej, z którego wynika, że do konkursu dopuszczone zostały wyłącznie prace obronione w okresie od **1 października 2017 r. do 31 października 2018 r.**²³ W związku z powyższym w 2019 r. nie mogłem obronić pracy magisterskiej. To natychmiast burzy całą misterną koncepcję autora artykułu o konsekwentnym autoplagiacie. Nachodzą mnie myśli, że to zamieszanie chronologiczne zostało stworzone celowo, aby zbudować zgrabny schemat potrzebny autorowi artykułu.

Autor artykułu wychodzi z założenia, że nie poinformowałem członków rady akademickiej ds. nadania tytułu doktora filozofii o obronie pracy magisterskiej w Polsce (*strona* 262 *artykułu*). Zapewniam go, że komisja została o tym poinformowana, co zostało zarejestrowane w nagraniu wideo obrony pracy, a we wstępie mojej rozprawy doktorskiej znajduje się także wzmianka o polskojęzycznej pracy magisterskiej (*str.* 20 w *rozprawę doktorskiej*)²⁴. Jeżeli autor artykułu nie zauważył tej

²² ДАТО, ф. 287, оп. 1, спр. 120, арк 5–6.

²³ Najlepszy Debiut Historyczny Roku w zakresie historii najnowszej. Link: <https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/74755,Rozstrzygnięcie-XII-edycji-Konkursu-im-Władysława-Pobog-Malinowskiego-na-Najleps.html> [dostęp: 17.06.2024]

²⁴ С. Гуменний, Нелегальні міграційні процеси на польсько-радянському кордо-

wzmianki (która notabene nie jest jedyną w tekście rozprawy), to czy może twierdzić, że moje prace są autoplagiatem? Przecież nie badał ich wystarczająco dokładnie albo nie czytał w ogóle...

Na koniec chciałbym też zaznaczyć, że badając od 2013 roku nielegalną migrację, w sposób naturalny popełniałem (i, niestety, będąc popełniał) błędy, wielokrotnie powracając do rozpatrywania przypadków nielegalnej migracji i przemytu na granicy polsko-sowieckiej, które zostały już opracowane, w celu uzupełnienia tych materiałów o nowe dane, które były zdobyte w trakcie prac archiwalnych i badań w ogóle. Jeżeli autor artykułu uważa dodanie i korektę własnych badań za autoplagiat, to niech oskarży wszystkich historyków, którzy prowadzili wieloletnie badania i co najmniej dwukrotnie wracali do pracy nad tym samym dokumentem archiwalnym. Żałuję, że konstruktywna krytyka wad mojej monografii nie zajmuje w artykule pierwszego miejsca. Kontynuując swoje badania, zobowiązuję się w miarę możliwości uwzględnić elementy konstrukcyjne, które znajdują się w drugim podrozdziale artykułu (poza oczywiście „poprawianiem” źródeł pod swój gust, przykład czego autor artykułu zaprezentował nam w przypadku nazwisk i toponimii). Zdecydowanie nie zgadzam się jednak z wnioskami autora o rzekomym autoplagiacie moich prac. Dziwi mnie także opinia autora artykułu, że cała kohorta naukowców zaangażowanych w moje prace kwalifikacyjne, jury prestiżowych konkursów i rada naukowa nie analizowały moich prac i nie badały okoliczności ich powstania.

Zwracając uwagę na wszystkie powyższe nieprawdziwe i niedokładne informacje (przypomnę, powtarzające się błędne datowanie obrony pracy magisterskiej, wolną interpretację warunków konkursu, w którym praca magisterska była jedną z laureatek, pomijanie innej obecności w moich pracach i zupełnie innych rozdziałów w ich treści, słaba lub zupełnie nieobecna znajomość autora artykułu z tekstem mojej rozprawy doktorskiej, bezpodstawne przypuszczenia o zatajaniu przeze mnie faktów związanych z obroną tytułu magistra i publikacją monografii w Polsce), uważam, że artykuł dr. Piotra Olechowskiego nie jest w pełni zgodny z etyką naukową, jest tendencyjny, zawiera nieuzasadnione oszczerstwo w postaci autoplagiatu i mogą szkodzić reputacji „Historia Slavorum Occidentis”. Emocjonalne oceny autora artykułu wskazane na końcu jego tekstu są szczerze mówiąc zbyteczne dla publikacji o charakterze naukowym. Zgadzam się jednak z opinią Szanownej Redakcji, że ko-

ні (в адміністративних межах УСПР/УРСР) у 1921–1939 рр., Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису, Київ 2021, с. 20, https://chtyvo.org.ua/authors/Humennyi_Serhii/Nelehalni_mihratsiini_protsezy_na_polsko-radianskomu_kordoni_v_administratyvnykh_mezhakh_USRRURSR_u/ [dostęp: 17.06.2024].

nieczne jest pozostawienie w czasopiśmie artykułu dr. Piotra Olechowskiego z dodaniem mojej odpowiedzi. Drodzy Czytelnicy, możecie przejrzeć wszystkie powołania, w szczególności linki do oficjalnej dokumentacji, które przytaczam w piśmie, i przekonać się, że zaprzeczają one twierdzenia i przypuszczenia zamieszczone w artykule dr. Piotra Olechowskiego. Zatem wnioski należą do Was, drodzy czytelnicy.

Z poważaniem, Serhij Humennyi